

ZAKON

O ZAŠTITI OD NEJONIZUJUĆIH ZRAČENJA

("Sl. glasnik RS", br. 36/2009)

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi i mere zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine od štetnog dejstva nejonizujućih zračenja u korišćenju izvora nejonizujućih zračenja.

Zaštita od profesionalnog izlaganja izvorima nejonizujućih zračenja nije predmet ovog zakona.

Član 2

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom zakonu imaju sledeće značenje:

1) *nejonizujuća zračenja* jesu elektromagnetska zračenja koja imaju energiju fotona manju od 12,4 eV. Ona obuhvataju: ultraljubičasto ili ultravioletno zračenje (talasne dužine 100-400 nm), vidljivo zračenje (talasne dužine 400-780 nm), infracrveno zračenje (talasne dužine 780 nm - 1 mm), radio-frekvencijsko zračenje (frekvencije 10 kHz - 300 GHz), elektromagnetska polja niskih frekvencija (frekvencije 0-10 kHz) i lasersko zračenje. Nejonizujuća zračenja obuhvataju i ultrazvuk ili zvuk čija je frekvencija veća od 20 kHz;

2) *izvor nejonizujućih zračenja* jeste uređaj, instalacija ili objekat koji emituje ili može da emituje nejonizujuće zračenje;

3) *izvor nejonizujućih zračenja od posebnog interesa* jeste izvor koji može biti opasan po zdravlje ljudi uzimajući u obzir najbolje dostupne naučne podatke;

4) *objekat sa izvorom nejonizujućih zračenja* jeste objekat gde se proizvode ili koriste izvori nejonizujućih zračenja;

5) *granica izlaganja nejonizujućim zračenjima* jeste maksimalno dozvoljena vrednost intenziteta polja u životnoj sredini koja je određena standardom ili drugim propisom. Ova granica se ne odnosi na pacijente u zdravstvenim ustanovama na kojima se primenjuje kontrolisana medicinska terapija ili dijagnostički postupak;

6) *zona opasnog zračenja* jeste prostor oko izvora nejonizujućih zračenja u kome intenzitet nejonizujućih zračenja prelazi propisanu granicu;

7) *životna sredina* jeste skup prirodnih i stvorenih vrednosti čiji kompleksni međusobni odnosi čine okruženje, odnosno prostor i uslove za život;

8) *stanovništvo* čine lica svih godina starosti, pola i zdravstvenog stanja koja obavljaju sve životne aktivnosti. Ova lica ne moraju biti svesna da su izložena nejonizujućem zračenju i ne moraju da poznaju štetne efekte ovog zračenja;

9) *operater ili rukovalac* jeste lice koje radi sa izvorima ili nadgleda rad izvora nejonizujućih zračenja;

10) *zaštita od nejonizujućih zračenja* obuhvata skup mera i postupaka kojima se sprečava ili umanjuje štetno dejstvo nejonizujućih zračenja u životnoj sredini;

11) *ispitivanje zračenja koje potiče od izvora nejonizujućih zračenja* jeste merenje, a po potrebi i proračun parametara polja i njegove prostorne raspodele u životnoj sredini;

12) *vanredni događaj* jeste neplanirani događaj u kojem je zbog ljudske greške ili kvara opreme nastupilo ili je moglo nastupiti štetno dejstvo nejonizujućih zračenja na zdravlje ljudi.

II NAČELA

Član 3

Uređivanje zaštite od nejonizujućih zračenja zasniva se na sledećim načelima:

1) *načelo zabrane* - izlaganje nejonizujućim zračenjima iznad propisane granice i svako nepotrebno izlaganje nejonizujućim zračenjima nije dozvoljeno;

2) *načelo srazmernosti* - uslovi i dozvoljenost korišćenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa se određuju i cene prema koristi koju njihovo korišćenje pruža društvu u odnosu na potencijalne rizike nastupanja štetnog dejstva usled njihovog korišćenja, uzimajući u obzir nivo i trajanje izloženosti stanovništva u konkretnom slučaju, starosnu i zdravstvenu strukturu potencijalno izloženog stanovništva, način, vreme i mesto korišćenja takvog izvora, prisustvo drugih izvora sa različitim frekvencijama, kao i druge relevantne okolnosti konkretnog slučaja;

3) *načelo javnosti* - podaci o nejonizujućim zračenjima dostupni su javnosti.

III MERE ZAŠTITE OD NEJONIZUJUĆIH ZRAČENJA

Član 4

U sprovođenju zaštite od nejonizujućih zračenja preduzimaju se sledeće mere:

1) propisivanje granica izlaganja nejonizujućim zračenjima;

2) otkrivanje prisustva i određivanje nivoa izlaganja nejonizujućim zračenjima;

3) određivanje uslova za korišćenje izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa;

4) obezbeđivanje organizacionih, tehničkih, finansijskih i drugih uslova za sprovođenje zaštite od nejonizujućih zračenja;

5) vođenje evidencije o izvorima nejonizujućih zračenja od posebnog interesa;

6) označavanje izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa i zone opasnog zračenja na propisani način;

7) sprovođenje kontrole i obezbeđivanje kvaliteta izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa na propisani način;

8) primena sredstava i opreme za zaštitu od nejonizujućih zračenja;

9) kontrola stepena izlaganja nejonizujućem zračenju u životnoj sredini i kontrola sprovedenih mera zaštite od nejonizujućih zračenja;

10) obezbeđivanje materijalnih, tehničkih i drugih uslova za sistematsko ispitivanje i praćenje nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini;

11) obrazovanje i stručno usavršavanje kadrova u oblasti zaštite od nejonizujućih zračenja u životnoj sredini;

12) informisanje stanovništva o zdravstvenim efektima izlaganja nejonizujućim zračenjima i merama zaštite i obaveštavanje o stepenu izloženosti nejonizujućim zračenjima u životnoj sredini.

Član 5

Radi otkrivanja prisustva, utvrđivanja opasnosti, obaveštavanja i preduzimanja mera zaštite od nejonizujućih zračenja vrši se sistematsko ispitivanje nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini.

Vlada donosi Program sistematskog ispitivanja nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini za period od dve godine.

Program iz stava 2. ovog člana priprema ministarstvo nadležno za poslove zaštite od nejonizujućih zračenja (u daljem tekstu: ministarstvo) u saradnji sa organom autonomne pokrajine nadležnim za poslove zaštite životne sredine (u daljem tekstu: nadležni organ autonomne pokrajine).

Republika odnosno autonomna pokrajina obezbeđuju finansijska sredstva za realizaciju programa iz stava 2. ovog člana.

Sistematsko ispitivanje nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini može da vrši privredno društvo, preduzeće i drugo pravno lice ako ispunjava uslove u pogledu kadrova, opreme i prostora.

Ispunjenost uslova iz stava 5. ovog člana utvrđuje rešenjem ministar nadležan za poslove zaštite od nejonizujućih zračenja (u daljem tekstu: ministar).

Rešenje iz stava 6. ovog člana je konačno.

Ministar propisuje bliže uslove koje moraju da ispunjavaju lica iz stava 5. ovog člana koja vrše poslove sistematskog ispitivanja nivoa nejonizujućih zračenja, kao i način i metode sistematskog ispitivanja nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini.

Lica iz stava 5. ovog člana koja vrše poslove sistematskog ispitivanja nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini dužna su da ministarstvu, a za teritoriju autonomne pokrajine i nadležnom organu autonomne pokrajine, dostavljaju godišnji izveštaj o rezultatima ispitivanja, najkasnije do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu, a u slučaju vanrednog događaja odmah.

Ministar propisuje sadržinu i izgled obrasca izveštaja iz stava 9. ovog člana.

Član 6

Privredno društvo, preduzeće, drugo pravno lice i preduzetnik mogu koristiti izvore nejonizujućih zračenja od posebnog interesa ako ispunjavaju sledeće uslove:

- 1) da za te izvore nejonizujućih zračenja imaju procenu uticaja na životnu sredinu, u skladu sa zakonom;
- 2) da nivo izlaganja stanovništva ne prelazi propisane granice.

Ispunjenost uslova iz stava 1. ovog člana utvrđuje rešenjem ministar, a za teritoriju autonomne pokrajine nadležni organ autonomne pokrajine.

Rešenje iz stava 2. ovog člana je konačno.

Za izdavanje rešenja iz stava 2. ovog člana plaća se taksa, u skladu sa zakonom kojim se uređuje administrativna taksa.

Lica iz stava 1. ovog člana ne mogu otpočeti korišćenje izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa pre nego što dobiju akt o ispunjenosti uslova za njihovo korišćenje.

Ministar propisuje:

- 1) granice izlaganja nejonizujućim zračenjima;
- 2) izvore koji se smatraju izvorima nejonizujućih zračenja od posebnog interesa, kao i način njihovog ispitivanja.

Član 7

Odredbe člana 6. ovog zakona ne odnose se na izvore nejonizujućih zračenja od posebnog interesa koji se registruju kod ministarstva nadležnog za poslove odbrane i ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove.

Izuzetno, odredbe člana 6. ovog zakona ne odnose se i na:

- 1) izvore nejonizujućih zračenja koji se transportuju železnicom, motornim vozilom, avionom ili plovnim sredstvom, kada je tehnički obezbeđeno da se izvor ne može koristiti niti može generisati nejonizujuća zračenja;
- 2) izvore nejonizujućih zračenja koji su uskladišteni ili koji se koriste za prodaju ili za druge svrhe u takvom stanju da nije moguće da se puste u rad ili koriste na način koji bi predstavljao potencijalnu opasnost.

Član 8

Privredno društvo, preduzeće, drugo pravno lice i preduzetnik koji koriste izvore nejonizujućih zračenja od posebnog interesa dužni su da vode evidenciju o tim izvorima i da odrede lice odgovorno za primenu zaštite od nejonizujućih zračenja.

Evidencija o izvorima nejonizujućih zračenja od posebnog interesa sadrži naročito podatke o: nazivu, nameni i tipu uređaja, frekvenciji, snazi i režimu rada.

Ministar propisuje bližu sadržinu evidencije iz stava 2. ovog člana.

Član 9

Privredno društvo, preduzeće, drugo pravno lice i preduzetnik koji koriste propisane izvore nejonizujućih zračenja od posebnog interesa, dužni su da obezbede ispitivanje nivoa njihovog zračenja u životnoj sredini.

Prvo ispitivanje zračenja izvora iz stava 1. ovog člana privredno društvo, preduzeće, drugo pravno lice i preduzetnik dužni su da obezbede pre otpočinjanja korišćenja izvora ili kod povećanja broja izvora odnosno kod promene uslova korišćenja izvora ili rekonstrukcije objekta sa izvorima nejonizujućih zračenja.

Periodično ispitivanje nivoa nejonizujućih zračenja izvora iz stava 1. ovog člana vrši se u propisanom periodu.

Troškove ispitivanja izvora iz stava 1. ovog člana snosi korisnik tih izvora.

Ministar propisuje vrste izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa za koje je obavezno ispitivanje nivoa nejonizujućih zračenja, kao i period njihovog ispitivanja.

Član 10

Privredno društvo, preduzeće i drugo pravno lice može da vrši ispitivanje nivoa zračenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u životnoj sredini ako ispunjava uslove u pogledu kadrova, opreme i prostora.

Ispunjenost uslova iz stava 1. ovog člana utvrđuje rešenjem ministar, a za teritoriju autonomne pokrajine nadležni organ autonomne pokrajine.

Za izdavanje rešenja iz stava 2. ovog člana plaća se taksa, u skladu sa zakonom kojim se uređuje administrativna taksa.

Ministar propisuje bliže uslove koje moraju da ispunjavaju lica iz stava 1. ovog člana.

Ovlašćenje za ispitivanje nivoa nejonizujućih zračenja izvora iz stava 2. ovog člana ministar, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, oduzima ako se naknadno utvrdi da privredno društvo, preduzeće i drugo pravno lice ne ispunjava propisane uslove ili ako se utvrdi da je rešenje izdato na osnovu neistinitih i netačnih podataka.

Rešenje iz st. 2. i 5. ovog člana je konačno.

Član 11

Privredno društvo, preduzeće, drugo pravno lice i preduzetnik koji koriste izvore nejonizujućih zračenja od posebnog interesa dužni su da vode evidenciju i čuvaju dokumentaciju o izvršenim ispitivanjima nejonizujućih zračenja izvora iz člana 9. ovog zakona.

Javnost ima pravo pristupa informacijama iz stava 1. ovog člana, u skladu sa zakonom.

Član 12

Privredno društvo, preduzeće, drugo pravno lice i preduzetnik, odnosno operater ili rukovalac, dužan je da odmah, a najkasnije u roku od 24 časa, obavesti ministarstvo o vanrednom događaju, a za teritoriju autonomne pokrajine i nadležni organ autonomne pokrajine, odnosno organ jedinice lokalne samouprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.

Obaveštenje iz stava 1. ovog člana sadrži naročito informacije o okolnostima vanrednog događaja, mestu, vremenu, neposrednoj opasnosti po zdravlje ljudi i kratak opis preduzetih mera.

Član 13

Radi ispitivanja izlaganja nejonizujućem zračenju u životnoj sredini na zahtev ministarstva, odnosno nadležnog organa autonomne pokrajine, vrše se posebna merenja.

Troškovi merenja iz stava 1. ovog člana padaju na teret ministarstva, odnosno nadležnog organa autonomne pokrajine, izuzev u slučaju ako se merenjem utvrde nepravilnosti u radu ili prekoračenje propisanih graničnih vrednosti emitovanja, kada troškove plaća vlasnik emitera zračenja.

IV NADZOR

Član 14

Nadzor nad primenom odredaba ovog zakona i propisa donetih na osnovu ovog zakona vrši ministarstvo.

Inspekcijski nadzor vrši ministarstvo preko inspektora za zaštitu životne sredine u okviru delokruga utvrđenog ovim zakonom.

Autonomnoj pokrajini poverava se vršenje inspekcijskog nadzora nad izvorima nejonizujućih zračenja na teritoriji autonomne pokrajine, u skladu sa ovim zakonom.

Jedinici lokalne samouprave poverava se vršenje inspekcijskog nadzora nad izvorima nejonizujućih zračenja za koje odobrenje za izgradnju i početak rada izdaje nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

U vršenju inspekcijskog nadzora inspektor za zaštitu životne sredine ima pravo i dužnost da:

- 1) kontroliše da li privredno društvo, preduzeće, drugo pravno lice i preduzetnik ispunjavaju propisane uslove za korišćenje izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa;
- 2) kontroliše da li lica iz čl. 8. i 11. ovog zakona vode propisane evidencije;
- 3) kontroliše da li lica iz člana 9. ovog zakona imaju obezbeđeno ispitivanje zračenja izvora nejonizujućih zračenja u životnoj sredini;
- 4) proverava da li pravna lica koja vrše poslove sistematskog ispitivanja nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini ispunjavaju propisane uslove;

- 5) proverava da li pravna lica koja vrše ispitivanje nivoa zračenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u životnoj sredini ispunjavaju propisane uslove;
- 6) proverava da li je privredno društvo, preduzeće, drugo pravno lice, preduzetnik, operater ili rukovalac u roku obavestilo ministarstvo o vanrednom događaju, a za teritoriju autonomne pokrajine i nadležni organ autonomne pokrajine, odnosno organ jedinice lokalne samouprave nadležan za poslove zaštite životne sredine;
- 7) kontroliše da li se sprovode mere zaštite od nejonizujućih zračenja.

Član 15

U vršenju poslova iz člana 14. ovog zakona inspektor za zaštitu životne sredine ovlašćen je da:

- 1) naredi otklanjanje utvrđenih nedostataka i ispunjavanje propisanih uslova licima koja koriste izvore nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u roku koji on odredi;
- 2) zabrani rad licima koja koriste izvore nejonizujućih zračenja od posebnog interesa ako u određenom roku nisu otklonjeni utvrđeni nedostaci;
- 3) naredi vođenje evidencije iz čl. 8. i 11. ovog zakona;
- 4) naredi ispunjavanje propisanih uslova za obavljanje poslova sistematskog ispitivanja nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini, kao i poslova ispitivanja zračenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u životnoj sredini;
- 5) naredi sistematsko ispitivanje nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini na propisan način;
- 6) naredi ispitivanje nivoa zračenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u životnoj sredini na propisan način;
- 7) naredi sprovođenje i drugih mera zaštite od nejonizujućih zračenja, u skladu sa zakonom.

Član 16

Inspektor za zaštitu životne sredine prilikom vršenja inspeksijskog nadzora mora imati službenu legitimaciju i oznaku.

Ministar propisuje obrazac službene legitimacije i izgled i sadržinu oznake.

V NADLEŽNOST ZA REŠAVANJE O ŽALBI

Član 17

O merama iz člana 15. ovog zakona inspektor za zaštitu životne sredine donosi rešenje.

Na rešenje inspektora za zaštitu životne sredine može se izjaviti žalba ministru u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Žalba na rešenje inspektora za zaštitu životne sredine ne odlaže izvršenje rešenja.

Rešenje ministra po žalbi iz stava 3. ovog člana je konačno.

VI KAZNE NE ODREDBE

Član 18

Novčanom kaznom od 1.500.000 do 3.000.000 dinara kazniće se za privredni prestup privredno društvo, preduzeće ili drugo pravno lice ako:

- 1) vrši sistematsko ispitivanje nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini, a ne ispunjava propisane uslove ili nema akt o ispunjenosti tih uslova (član 5);
- 2) ne ispunjava propisane uslove za korišćenje izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa ili ako koristi izvore nejonizujućih zračenja od posebnog interesa pre nego što je dobilo akt da su ispunjeni propisani uslovi (član 6);
- 3) ne obezbedi ispitivanje nivoa zračenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u životnoj sredini (član 9);
- 4) vrši ispitivanje nivoa zračenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u životnoj sredini, a ne ispunjava propisane uslove ili nema akt o ispunjenosti tih uslova (član 10);
- 5) u propisanom roku ne obavesti o vanrednom događaju ministarstvo, nadležni organ autonomne pokrajine, odnosno organ jedinice lokalne samouprave nadležan za poslove zaštite životne sredine (član 12).

Za privredni prestup iz stava 1. ovog člana kazniće se novčanom kaznom od 100.000 do 200.000 dinara i odgovorno lice u pravnom licu.

Pored novčanih kazni za privredni prestup iz stava 1. tač. 1), 2), 3) i 4) ovog člana privrednom društvu, preduzeću ili drugom pravnom licu može se izreći i zaštitna mera zabrane obavljanja određene privredne delatnosti u trajanju do deset godina.

Pored novčane kazne za privredni prestup iz stava 1. ovog člana odgovornom licu u pravnom licu može se izreći i zaštitna mera zabrane vršenja određene dužnosti u trajanju do deset godina.

Član 19

Novčanom kaznom od 500.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj privredno društvo, preduzeće ili drugo pravno lice ako:

- 1) ministarstvu, odnosno nadležnom organu autonomne pokrajine, ne dostavlja izveštaje u propisanom roku o rezultatima sistematskog ispitivanja nivoa nejonizujućih zračenja u životnoj sredini (član 5. stav 9);
- 2) ne vodi propisanu evidenciju o izvorima nejonizujućih zračenja od posebnog interesa i ne odredi lice odgovorno za primenu mera zaštite od nejonizujućih zračenja (član 8. stav 1);
- 3) ne vodi evidenciju i ne čuva dokumentaciju o izvršenim ispitivanjima nivoa zračenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u životnoj sredini (član 11. stav 1).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se novčanom kaznom od 25.000 do 50.000 dinara i odgovorno lice u privrednom društvu, preduzeću ili drugom pravnom licu.

Član 20

Novčanom kaznom od 250.000 do 500.000 dinara kazniće se za prekršaj preduzetnik ako:

- 1) ne ispunjava propisane uslove za korišćenje izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa ili ako koristi izvore nejonizujućih zračenja od posebnog interesa pre nego što je dobilo akt da su ispunjeni propisani uslovi (član 6);
- 2) ne vodi propisanu evidenciju o izvorima nejonizujućih zračenja od posebnog interesa i ne odredi lice odgovorno za primenu mera zaštite od nejonizujućih zračenja (član 8. stav 1);
- 3) ne obezbedi ispitivanje nivoa zračenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u životnoj sredini (član 9);
- 4) ne vodi evidenciju i ne čuva dokumentaciju o izvršenim ispitivanjima nivoa zračenja izvora nejonizujućih zračenja od posebnog interesa u životnoj sredini (član 11. stav 1);
- 5) u propisanom roku ne obavesti o vanrednom događaju ministarstvo, nadležni organ autonomne pokrajine, odnosno organ jedinice lokalne samouprave nadležan za poslove zaštite životne sredine (član 12).

Pored novčane kazne za prekršaj iz stava 1. tačka 1. ovog člana preduzetniku se može izreći i zaštitna mera zabrane vršenja određene delatnosti u trajanju do tri godine.

VII PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 21

Propise za izvršavanje ovog zakona doneće ministar u roku od godinu dana od dana njegovog stupanja na snagu.

Član 22

Privredno društvo, preduzeće, drugo pravno lice i preduzetnik koji koriste izvore nejonizujućih zračenja dužni su da usklade svoje poslovanje sa odredbama ovog zakona u roku od tri godine od dana njegovog stupanja na snagu.

Član 23

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".